

ds. Dick van der Vaart

Kerk in de buurt

De seculiere en de post-seculiere samenleving.

De kerkenraad van wijk Oost bezint zich al enige tijd op het thema “Kerk in de buurt “. Dit thema komt niet uit de lucht vallen. Het past bij de “post-seculiere “samenleving waarin we kerk zijn.”(Voor het volgende maak ik o.a. gebruik van en artikel van Jacobine Gelderloos in het tijdschrift voor eredienst “Laetare nr. 4 2019) Post-seculier “ wat wil dat zeggen? Sinds de jaren zestig zien we dat onze samenleving ontkerkelijk en “seculier” wordt. Met de ontwikkeling van de verzorgingsstaat verplaatsten taken rond sociale zekerheid, zorg en onderwijs zich van het kerkelijke domein naar het domein van de staat. In de plaats van de diaconie kwam de sociale dienst. Christelijke zorgcentra en ziekenhuizen werden algemene instellingen. En het christelijke geloof drukte geen stempel meer op het onderwijs. Hierdoor komen we in het dagelijks leven nauwelijks nog in contact met het christelijk geloof of de kerk. Geen wonder dat jongeren niet meer naar de kerk komen. Ouders hoeven zichzelf niet af te vragen: “Wat hebben we verkeerd gedaan dat onze kinderen niet meer naar de kerk gaan? “Ze hebben niets verkeerd gedaan maar onze jongeren komen in het dagelijks leven simpelweg niet meer in contact met de christelijke traditie. Ze weten niet waar het over gaat omdat ze er geen ervaring mee op doen.

Het proces van seculier worden van de samenleving wordt “secularisatie” genoemd. Dit proces kwam al in de jaren zestig van de vorige eeuw op gang. Binnen de kerken heeft men de ontkerkelijking tegen proberen te houden met popmuziek en jeugddiensten e.d. maar een maatschappelijk proces keer je niet zomaar. Toch lijkt er nu een einde gekomen te zijn aan de seculiere samenleving. De overtuiging was dat kerk en religie zouden verdwijnen maar men gaat nu inzien dat gesecculariseerde mensen blijven zoeken naar

gemeenschap (zij het zonder verplichtingen) en naar zingeving (zonder dat hun voorgeschreven wordt hoe ze moeten denken). Wellicht is de mens van nature een religieus wezen. Religie komt van het Latijnse woord “re-ligare “opnieuw verbinden. Mensen zoeken verbinding met elkaar, met de natuur en met het transcendente (wij zeggen “God”.) Bovendien zijn er door immigratie vele mensen in ons land komen wonen die hun eigen religie meebrachten en het overdroegen aan hun kinderen en kleinkinderen, waardoor we nu in een multi-religieuze samenleving wonen. Kortom: we leven niet meer in een seculiere samenleving die wordt gekenmerkt door religieeloosheid als gevolg van ontkerkelijking, maar in een post-seculiere samenleving waarin velen zoeken naar gemeenschap, verbondenheid en zin. Er blijft behoefte aan idealen en ethische bronnen die religie kan bieden.

Vloeiende grenzen

In onze post-seculiere samenleving worden de grenzen tussen het religieuze en seculiere vloeiend. Kerkgebouwen die afgestoten worden en her-bestemd (b.v. als boekhandel) blijven iets van hun sacraliteit behouden. De behoefte aan retraites, pelgrimswandelingen en meditatie (mindfulness) is groot. Mensen ontwikkelen en herontdekken rituelen zoals blijkt uit de revival van Allerzielen, lichtjesavonden e.d. De kerken proberen daarbij ook aan te sluiten. Nu doet zich een opvallend fenomeen voor: enerzijds lopen het seculiere en het religieuze in elkaar over b.v. op seculiere plekken met religieuze trekken of wortels zoals b.v. 1. “The Passion” waar het paasverhaal verteld wordt met seculiere liederen 2. Seculiere herdenkingen zoals 4 mei waar religieuze liederen gezongen worden 3. Uitvaartondernemingen die zich vestigen in een voormalig kerkgebouw. Ook zijn er religieuze plekken met seculiere trekken zoals een Top 2000 dienst of vieringen buiten het kerkgebouw in b.v. een tent. Anderzijds zien we polair denken tussen kerkelijk en niet-kerkelijk. Het religieuze en het seculiere denken

wordt dan als een tegenstelling neergezet b.v. een verzorgingshuis of een school presenteren zich als een seculiere publieke ruimte waar geen plaats is voor religieuze uitingen omdat mensen zich dan buitengesloten kunnen voelen.

In dit spanningsveld is de behoefte groot aan vormen en handelingen en woorden die het onderscheid tussen seculier en religieus overstijgen en werelden samenbrengen.

Kerk in de buurt

Hierboven schreef ik dat het thema Kerk in de buurt niet uit de lucht komt vallen. Kerk in de buurt is een vorm van kerkzijn die past bij de post-seculiere samenleving waar kerk en buurt deel van zijn. Er is nog een tweede reden waarom het thema Kerk in de buurt niet uit de lucht komt vallen. In de visie van onze wijkgemeente staat geschreven: “ De Oosterkerk is een open en veelkleurige protestantse geloofsgemeenschap waar leden en niet- leden elkaar ontmoeten bij de Bron: de liefde van de God van Abraham en Saraï, Isaak en Rebecca en Jakob, Lea en Rachel voor alle mensen, zoals Jezus die zichtbaar maakt...De gemeente kiest er vanwege haar roeping voor om een open oog te hebben voor de nood van de wereld, dichtbij en veraf.” Hieronder valt ook de buurt. “Kerk in de buurt “ impliceert dus geen verandering van onze visie maar is een concrete uitwerking ervan. Een uitwerking die ook al plaatsvond in het jaarlijks uitnodigen van de buurt voor de levende kerststal.

De kerk heeft in het verleden de wereld en de buurt vooral gezien als missie- en evangelisatiegebied. Mensen in nood moesten worden geholpen en niet-christenen moest het evangelie worden gebracht. De intentie hiervan was natuurlijk heel goed. Naast liefdevol motiveert tot het helpen van mensen in nood. En wie het evangelie als een bevrijdende en blijde boodschap ervaart wil deze graag delen met anderen. Maar wat met al goede intenties over het hoofd werd gezien is dat het in relaties gaat om wederkerigheid. In relatie tot de

buurt betekent dit dat de buurtbewoners niet alleen worden gezien als mensen die op de één of andere wijze hulp nodig zouden kunnen hebben. Ook mogen buurtbewoners niet worden gezien als mensen zonder inspirerende en troostende geloofs- of levensovertuiging. We leven in een multi-culturele en in een multi-religieuze samenleving en de buurt is daar een afspiegeling van. Dit betekent dat niet alleen de kerk de buurt iets te geven heeft maar omgekeerd de buurt de kerk ook veel te geven heeft: inspiratie en wellicht daadwerkelijke hulp. In relatie tot de buurt gaat het niet om eenrichtingverkeer van kerk naar buurt maar om wederkerigheid, om werkelijke communicatie. Kerk in de buurt is geen cirkel met één brandpunt waarbinnen de buurt getrokken moet worden maar een ellips met twee brandpunten: kerk en buurt.

Tegelijkertijd is het zo dat wij iets moois ontdekt hebben en dat willen delen met anderen: “De liefde van de God van Abraham en Sarai, Jacob en Rebecca en Isaak, Lea en Rachel zoals deze zichtbaar wordt in Jezus Christus. “Wanneer wij geïnspireerd zijn door de Heilige Geest, wanneer wij werkelijk bezieling uitstralen, dan kan het zo zijn dat mensen ons vragen naar wat ons inspireert en bezielt. Wanneer wij dan, zonder de ander te willen bekeren, getuigen waar we vol van zijn, kan de Geest in de ander werkzaam worden en de wens gaan leven om ook deel uit gaan maken van onze gemeente. Echter: dit mag niet de verborgen agenda van Kerk in de buurt zijn. Het gaat om wederkerigheid, communicatie, respect, open staan voor de ander. Ook Jezus was er in Zijn ontmoetingen met mensen niet op uit om ze te bekeren. Hij had een oprechte belangstelling voor Zijn gesprekspartners. Hij verheugde zich erover dat zij met Hem in gesprek wilden gaan. Hij voelde zich verrijkt door hen. Hij probeerde ze niet te veranderen. Daardoor werd ruimte geschapen voor een echte ontmoeting. Niets moest. En het was juist de vrijheid en de ruimte die Jezus Zijn gesprekspartners liet, waardoor de Heilige

Geest werkzaam kon worden en hen de ogen kon openen voor het licht van God dat oplichtte in Hem.

In het kader van Kerk in de buurt hopen we initiatieven te ontwikkelen zoals b.v. 1. Het uitnodigen van de buurt op de zaterdag voor Eeuwigheidszondag om hun overleden dierbaren te gedenken in of rond de kerk. 2. Het uitnodigen van de buurt om de paaswake mee te vieren, in of rond de kerk en zo de overgang mee te maken van donker naar licht 3. Het in samenwerking met het Bewonerscollectief Wolfsbos organiseren van bijeenkomsten rond verhalen in de Olde Bieb aan de Wielewaal. Hopelijk volgen er nog vele creatieve en inspirerende initiatieven!

Ds. Dick van der Vaart